

41C

AVIFAUNA VAN HET GOOI?

Discussie-stuk voor een uit te geven boekwerk over de vogels van het Gooi.

Dit discussiestuk is samengesteld aan de hand van bijdragen van:

Jelle Harder
Dick Jonkers
Eric Lam
Rob Moolenbeek
Bob v. Poelgeest
Jaap Taapken

Inhoud

- 1 Waarom een avifauna
- 2 Begrenzing van het onderzoekgebied
- 3 Voorbereiding
- 4 Taken van groepen en medewerkers
- 5 Raamwerk inhoud avifauna
- 6 Fasering
- 7 Bijlagen 1 Organisatieschema
2 Kaart met onderzoekgebied

AVIFAUNA VAN HET GOOI*

Discussiestuk voor een uit te geven Avifauna van het Gooi.

1 Waarom een avifauna?

Reeds bij de oprichting van de vogelwerkgroep stond de initiatiefnemers voor ogen dat er een boek over de vogels van het Gooi zou moeten worden samengesteld of uitgegeven.

Deze plannen zijn doorkruist door de verschijning van de Avifauna van Midden-Nederland, waaraan ook door een aantal leden van de VWG is meegewerkt.

Het is nu ruim tien jaar geleden dat het bovenvermelde boek het licht zag. Al met al nog geen reden om nu een avifauna van het Gooi uit te brengen. Wat echter niet moet worden vergeten is dat alle toendertijd verzamelde gegevens zijn opgegaan in het grote geheel. Het aanwezige materiaal komt niet genoeg uit de verf om het Gooi apart gestalte te geven.

In de periode tussen 1970 en nu zijn zeer veel gegevens beschikbaar gekomen die hun licht laten schijnen op de huidige situatie van de vogels in het Gooi.

Een nieuw uit te geven avifauna kan o.a. in beeld brengen hoe het vroeger was, maar zal nog meer aandacht moeten schenken aan het heden. Een prognose voor de toekomst mag zeker niet ontbreken. Het boek moet behalve voor de vogelliefhebbers en de beleidsbepalende en beherende instanties vooral geschreven worden voor de Gooiers zelf. Zij zijn het die moeten weten wat er zoal rond hun woonplaats leeft en misschien dan beter zullen begrijpen waarom sommige in hun ogen negatieve maatregelen moeten worden genomen.

2 Begrenzing van het onderzoekgebied

Het werkgebied van de VWG omvat het Gooi, *de term Avifauna van het Gooi wordt hier gehanteerd zonder daarbij te willen aangeven dat de toekomstige uitgave ook in werkelijkheid zo zal heten. Denk aan de Vechtplassen en de Eempolder. Alleen het Gooi beslaat al een oppervlakte van 20.000 ha. Om tot een actuele uitgave van een avifauna te komen moeten alle werkzaamheden binnen een redelijk termijn (bijv. 5 jaar) zijn afgerond. Op de achtergrond speelt tevens de wetenschap mee dat alleen projecten die niet te langdurig zijn enige kans van slagen hebben. Na een enthousiast begin in de eerste jaren daalt de motivatie van de medewerkers snel. Bovendien raakt het verzamelde materiaal snel verouderd door de en tempo toenemende verandering van de situaties. Door de Vechtplassen in de Eempolders op te nemen moet niet alleen de titel aanzienlijk uitgebreid worden. De te bewerken oppervlakte wordt hiermee bijna verdubbeld. Het is niet riep te veronderstellen dat een goede avifauna voor een dergelijk groot gebied met een waarschijnlijk beperkt aantal mensen tot een goed einde wordt gebracht.

Anderzijds moeten wij niet uit het oog verliezen dat een aantal tellingen buiten de broedtijd in het hele werkgebied zijn uitgevoerd. Wanneer wordt besloten het onderzoekgebied te beperken tot het Gooi kunnen de grenzen als volgt worden vastgelegd:

- _ noordrand : Gooimeer van brug Muiderberg tot de provinciegrens
- _ oostrand : de provinciegrens
- _ zuidrand : idem
- _ westrand : idem tot de Gooise landgoederen, wel de Hilversumse meent oostelijk langs het Naardermeer, daarna richting Muiderberg (zie bijlage).

Zowel aan de oost als de westrand kan het gebied worden ingekrompen door alleen het zandgebied te behandelen. De grenzen lopen dan langs de bebouwing van Huizen en Naarden. Hoe de begrenzing binnen het onderzoekgebied gaat lopen zal nog moeten worden uitgemaakt. Een vrij grove begrenzing met landschappelijke eenheden lijkt aanvaardbaar, ook al omdat de gegevens met eerder verzameld materiaal kunnen worden vergeleken. Daarbinnen zou nog een fijnmaziger verdeling kunnen worden aangebracht.

3 Voorbereiding

Er zijn, voordat op de feitelijke inhoud van het boek wordt ingegaan een aantal duidelijke werkzaamheden te onderscheiden. Al het materiaal dat voorkomt uit deze werkzaamheden draagt bij tot het tot stand komen van de avifauna.

Aan de volgende onderwerpen moet aandacht worden geschonken.

- _ broedvogelinventarisaties
- _ diverse tellingen
- _ waarnemingen
- _ literatuuronderzoek
- _ historisch onderzoek o.a. uitvragen oude Gooiers
- _ financiële zaken (o.a. subsidies, fondswerving en vorming)
- _ technische zaken (o.a. foto's, tekeningen, typewerk)
- _ redactionele zaken
- _ coördinatie van alle werkzaamheden

Om alle werkzaamheden gestroomlijnd te laten verlopen is het wenselijk per onderwerp een groepje te vormen, bestaand uit maximaal drie personen. Zij zijn verantwoordelijk voor de gang van zaken en kunnen naar behoefte medewerkers proberen aan te trekken. De groep technische zaken en een soort redaktieraad zal groter moeten zijn i.v.m. de verscheidenheid aan onderwerpen. Elke drie maanden brengen de werkgroepen of hun afgevaardigden verslag uit over de vorderingen van hun werkzaamheden. Twee maal per jaar vergaderen alle groepen samen en wordt gezamenlijk de balans opgemaakt. Na die vergaderingen wordt hiervan verslag gedaan in een z.g.n. nieuwsbrief met een aparte lay-out in de Korhaan. Deze vaste opvallende rubriek is noodzakelijk om ieder lid van de VWG zover te krijgen dat het inderdaad de mededelingen cq oproepen leest.

De aanstelling van een coördinator is beslist noodzakelijk.

Hij/zij stimuleert, coördineert en delegeert, zorgt dat afspraken worden nagekomen, bemiddelt indien nodig, ondersteunt werkzaamheden etc.

Voor de te formeren werkgroep "Avifauna van het Gooi" zullen tenminste 35 leden aangezocht moeten worden. Medewerkers kunnen als zij dit wensen deel uit maken van verschillende groepen.

In een organisatieschema komt de verdeling en de verbinding tussen de verschillende groepen er ongeveer uit te zien als op de bijgaande bijlage.

4 Taken van de verschillende in het schema genoemde groepen

Voor het systematisch verzamelen en uitwerken van de gegevens ontvangt iedere groep of medewerker richtlijnen van de redaktieraad.

4-1 Werkgroep broedvogelinventarisaties

De werkgroep maakt eerst een inventarisatie van alle gebieden die ooit op broedvogels zijn geïnventariseerd en legt hiervan een lijst aan. Het verdient aanbeveling de beschikbare gegevens in te delen in drie perioden t.w.: voor 1940

1940-1960

1960-1970

1970-heden

Door de geïnventariseerde gebieden in te tekenen op overzichtskaarten van het onderzoekgebied ontstaat een beeld van alles wat bekend is. Aan de hand van de kaart die de periode 1970-heden bestrijkt wordt nagegaan van welke gebieden gegevens ontbreken. Hierna wordt een prioriteitenlijst opgesteld aan de hand waarvan de gebieden in de tijd die nog rest worden geïnventariseerd. Uiteraard ligt de prioriteit het hoogst voor de gebieden die in het verleden slecht zijn onderzocht.

4-2 Werkgroep tellingen

De naam geeft aan wat tot de taak van deze groep behoort. In eerste instantie legt zij een lijst aan van alle speciale tellingen van niet-broedvogels aan en vogels buiten de broedtijd die in de loop der jaren zijn uitgevoerd. Uit de periode voor het oprichten van de VWG zullen dit hoofdzakelijk watervogeltellingen zijn. Daarnaast organiseert en stimuleert zij in overleg met de redaktieraad speciale tellingen en werkt deze uit. Een deel van de groep kan zich, voor zover daar tijd voor is, met het op verschillende wijze bewerken van beëindigde tellingen trachten deze reeds publikatierijp te maken.

4-3 Werkgroep waarnemingen, literatuuronderzoek, dagboeken.

Als basis gelden de resp. gegevens die indertijd voor de "Avifauna van Midden-Nederland" zijn verzameld. Door de lijst achterin deze avifauna te kopiëren en te controleren met jaargangen van tijdschriften etc. kan worden nagegaan waarvoor de periode tot 1970 hiaten zitten. Voorts is er reeds toestemming om uit het archief van de Stichting voor Vogelstudie en Vogelbescherming de gegevens voor het Gooi over te nemen. De volgende fase is de periode 1970 heden. Hiervoor moeten voor zover dit nog niet is gebeurd alle vermelde en evt. nieuwe tijdschriften en boeken worden doorgenomen. Teneinde dubbel werk te voorkomen met de werkgroep broedvogelonderzoek en de werkgroep historie moeten hiermee goede afspraken worden gemaakt en gegevens worden uitgewisseld.

4-4 Werkgroep waarnemingen

Ook deze groep werkt nauw samen met de groepen broedvogelonderzoek literatuuronderzoek en historie en zorgt samen met hen voor een goede taakafbakening en uitwisseling van gegevens. De voornaamste taak van de groep is het verzamelen van waarnemingen.

Overeenkomstig de werkwijze van de andere werkgroepen worden zij voor de reeds beschreven periodes verzameld en gerangschikt.

Andere taken zijn:-het onderzoeken van vogelcollecties, waar deze zich ook mogen bevinden,-het met zachte drang ertoe bewegen van leden om hun waarnemingen voor de groep op papier te zetten,-het vernemen van gegevens uit dagboeken,-het samen met andere groepen plaatsen van oproepen.

4-5 Werkgroep historie

Het voornaamste doel van de groep is het uitvragen van personen die al op vergevorderde leeftijd zijn.

Verder verzamelt zij gegevens die niet in de natuurhistorische literatuur is vastgelegd tot de tweede wereldoorlog.

Vooraf de periode tot de eeuwwisseling is belangrijk. In kerkelijke, gemeentelijke, provinciale, waterschaps en andere archieven zijn vaak interessante gegevens over vogels te vinden. De leiding van deze groep zou moeten berusten bij iemand die al enige ervaring met dit werk heeft.

4-6 Technische zaken

In veel gevallen wordt aan het maken van foto's, tekeningen en het uitbesteden van typewerk pas op het laatste moment aandacht geschonken. Door in de beginfase, wanneer bekend is hoe de avifauna er ongeveer uit komt te zien, reeds opdrachten te verstrekken, kan worden voorkomen dat de uitgave sporen van haastwerk en onnauwkeurigheden vertoont. Enkele medewerkers kunnen vast beginnen met vast te leggen wat er aan foto's en tekenmateriaal over vogels en landschappen onder de leden aanwezig is.

Technische tekenaars kunnen vooraf reeds ideeën leveren hoe zij het verwerken van diagrammen, histogrammen, tabellen e.d. zou willen aanpakken dat er een leesbaar geheel ontstaat.

Het type-groepje komt al vroeg in actie wanneer bijv. een serie tellingen publikatierijp is gemaakt. Ook verleent zij assistentie bij het typen van notulen e.d. In de eindfase zijn zij de belangrijke schakel tussen auteurs, eindredactie en drukker bij het typeklaar maken van het manuscript.

4-7 Redaktieraad

De redaktieraad is een breed platform dat de voorbereiding van de uitgave van het boekwerk op zich neemt al voordat er gegevens binnen zijn. Ander taken zijn het verstrekken van richtlijnen aan de werkgroepen m.b.t. de te volgen werkwijze bij het verzamelen van gegevens, het aangeven van een fasering van de werkzaamheden, contact zoeken met auteurs en het ontwerpen van het raamwerk voor het boek. Een eerste aanzet van onderwerpen die in het boek behandeld zouden kunnen worden, wordt later in dit voorstel gegeven. Het aantal pagina's, illustraties, oplaag e.d. zal ook nog nader moeten worden uitgewerkt. De redaktieraad bestaat tenminste uit de volgende personen,

4-7-1 Financieel deskundige: Maakt begroting voor kosten in de voorbereidings- en uitvoerfase. Benadert potentiële sponsors en subsidianten. Probeert een fonds voor de uitgave te vormen. Berekent de kosten van een uitgave in eigen beheer. Werkt nauw samen met de penningmeester van de VWG en met de contactpersoon van de drukker.

4-7-2 Redaktiesecretaris(esse): Verricht secretariaatswerkzaam-
den m.b.t. binnenkomende en uitgaande post, notuleert ver-
gaderingen redaktieraad, legt een lijst aan van personen
en instellingen die recensieexemplaren moeten hebben.
Schrijft nieuwsbrieven.

4-7-3 Lay-outman: Maakt ontwerpen voor omslag van het boek en
verdeling inhoud. Draagt zorg voor de totale vormgeving
en houdt hiervoor contact met fotograven en tekenaars.
Benadert samen met de financieel adviseur diverse drukkers.
Ontwerpt folders.

4-7-4 Documentalist: Legt vanaf het begin sïjstematïsch en een-dui-
dig lijsten aan van alle onderzochte literatuur, dagboeken,
personen en instellingen waarvan materiaal verwerkt is.
Controleert tevens alles op juistheid.

4-7-5 Coordinator: Zie bij voorbereiding.

4-8 Auteurs

Zij kunnen zich na een oproep aanmelden of worden aangezocht.
Van hen wordt verwacht dat zij ruim voordat zij gegevens van de
door hun te beschrijven onderwerpen ontvangen zich in de materie
hebben ingewerkt.

4-9 Eindredactie

Bestaat uit maximaal 2-3 personen die in samenwerking met de redak-
tieraad, auteurs, fotografen, tekenaars en typegroep de uitgave
persklaar maakt.

5 Raamwerk voor de inhoud van de "Avifauna van het Gooi"

Het lukraak verzamelen van gegevens moet worden voorkomen. Een eer-
ste vereïste is dan ook het maken van een voorlopige opzet van de
inhoud van het boek. Onderstaande lijst van onderwerpen is niet
volledig en kan tijdens de discussie worden ingekort of aangevuld.
Zij beoogt slechts aan te geven welke mogelijkheden er zijn.
De volgende hoofdstukken zouden kunnen worden opgenomen.

A. Technische deel

- 1 Titel pagina
- 2 Lijst met gebruikte afkortingen + verklarende woordenlijst
- 3 Voorwoord
- 4 Inleiding
- 5 Overzicht van medewerkers
- 6 Verantwoording van de werkwijze

B. Achtergrond informatie

- 1 De ontwikkeling van het landschap en de daarmee parallel de
plaats van de mens daarin. (geologie, bodem, bodem gebruik, geogra-
fie, vegetatie, etc.)
- 2 Beschrijving van de specifieke landschappen en evt. daarin
levende vogelgemeenschappen (algemeen heide, moeras, weide e.a.
vogels) met als afgeronde eenheden; Gooimeerkust, landgoederen,
heiden, bossen, moerasgebieden etc.

C. Ornithologischdeel

Specifieke onderzoeken: watervogeltelling
waterhoentelling
roofvogeltelling
slaaplaatstellingen(meeuwen,kraaien
eksters,lijsterachtigen,spreeuwen,
vinkachtigen)
zwanentelling
bosvogeltelling
fenologie
wintervogeltelling bij huis
ringonderzoek in het Gooi
nestkastonderzoek in het Gooi
verkeersslachtofferonderzoek
het voedsel van de gooiseuilen
vogeltrek over het Gooi
Bempoldertellingen
meerjarige broedvogel inventarisaties o.a
Laarder wasmeer, Hilversumswasmeer,
Naardermeer.

Soortbeschrijving

Historie tot 1940(vroegere verspreiding)
Periode 1940-1960
Periode 1960-1970
Periode 1970-1983
Toekomst
Eventuele oorzaken van voor of achteruitgang

De laatste drie thema's zijn het belangrijkste voor de lezers.
Daarom de eerste drie in een kleiner of afwijkend lettertype.
In elke beschrijving waarop dit van toepassing is dient onderscheid
te worden gemaakt tussen broedvogels-en niet broedvogels,terwijl
bij de beschrijvingen van niet broedvogels periodes van voorkomen
in het jaar kunnen worden aangegeven.Indien bekend is dat het aan
een gebied gebonden vogels of overvliegende vogels betreft,moet
dit worden vermeld.

E. Indien gewenst voor beleids-en beheersinstanties' evaluatie van de Gooise terreinen.

Voor de meeste lezers is dit niet interessant en schrikt een der-
gelijk overzicht zelfs af om te kopen.Overwogen kan worden om dit
deel apart als bijlage met slappe kافت te leveren.
De waardering zou per gebied moeten worden beschreven op basis
van volledigheid en aanwezigheid van vogelsoorten of vogelgemeen-
schappen en de aanwezigheid van zeldzamesoorten.
Verder kan er verband worden gelegd tussen vogels en vegetatie en
andere facetten als bijv.recreatie.

D. Lijst met Nederlandse vogelnamen Lijst met wetenschappelijke vogelnamen Waargenomen exotische vogelsoorten

6. Fasering

Er zou gestreefd kunnen worden naar het uitbrengen van de avifauna
in 1988.Vanaf 1983 zijn er voor alle werkzaamheden dan vijf jaar
beschikbaar.

1e Fase: Eerst moet de organisatie zoals genoemd in het organogram
(zie bijlage)zijn opgebouwd.

Het inventariserend onderzoek, naar alles wat aan broedvogelinventarisaties en tellingen is verricht zou in het voorjaar van 1983 moeten zijn afgerond.

Kaartmateriaal moet gereed zijn. Richtlijnen voor de resp. werkgroepen vervaardigd. Daarna planning van gewenste tellingen. Broedseizoen 1983 Eerste noodzakelijk geachte inventarisaties. Na het broedseizoen draaien alle werkgroepen en zijn niet in werkgroepen ondergebrachte medewerkers bezig. Herfst uitvoering van tellingen.

2e Fase: Voortzetting van alle werkzaamheden. Eerste uitwerkingen zijn gereed. Contacten met drukkers zijn gelegd. Evaluatie van alle materiaal en werkzaamheden. Financien zijn bijna rond.

3e Fase: 1985 het tweede jaar waarin inventarisaties en tellingen kunnen worden uitgevoerd. De eerste hoofdstukken (algemene) zijn gereed. Aan het eind van het jaar zijn de financien bijeen en de uitgave is gedekt. Een drukker is gevonden. Alle werkgroepen hebben nu het benodigde materiaal verzameld.

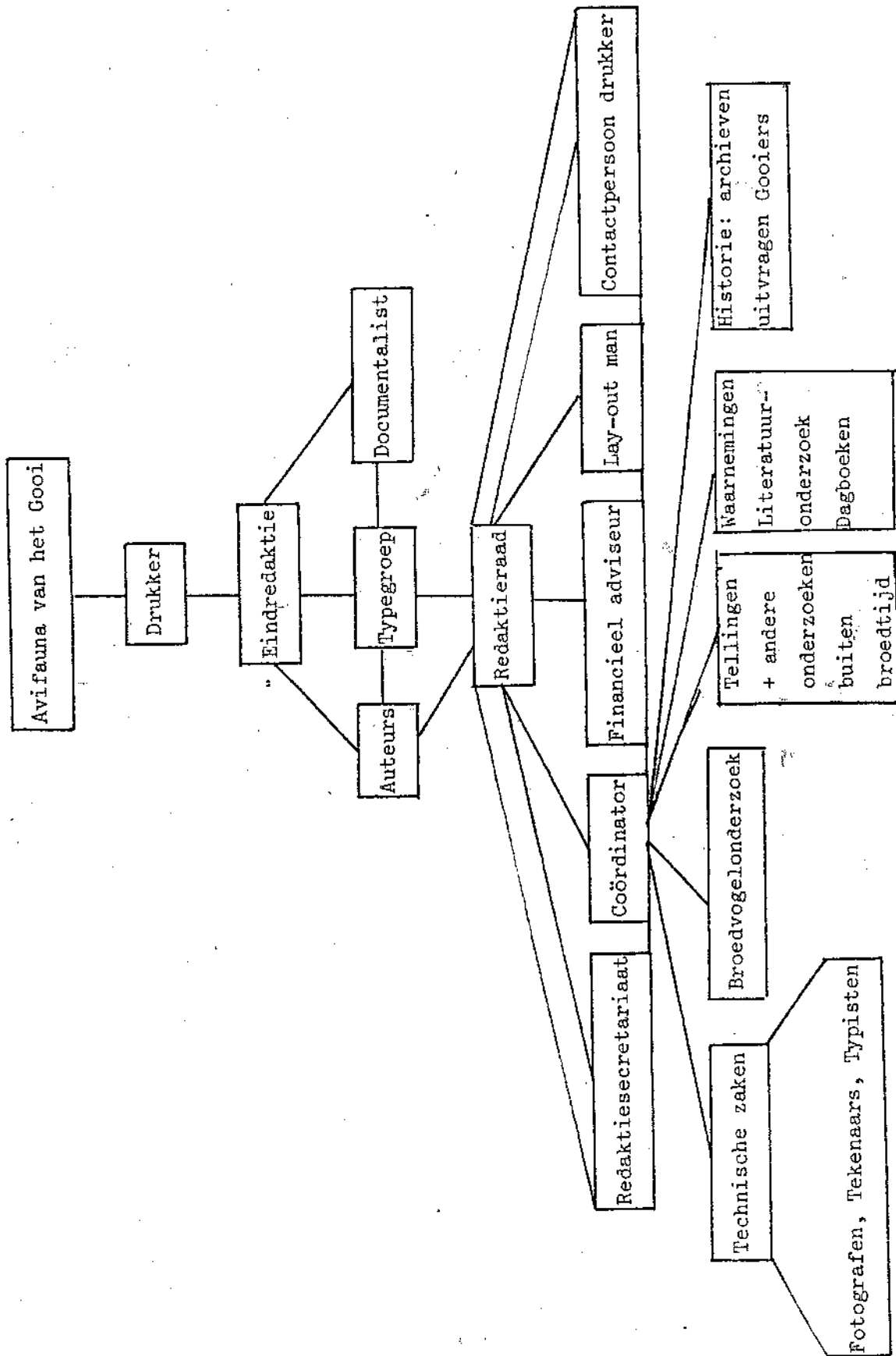
4e Fase: 1986 Het jaar van de uitwerking en de puntjes op de I voor de hiaten. Het ruwe materiaal is uitgewerkt. Het grootste deel is geschreven, in de loop van de zomer is de eindredactie aan het werk. Laatste fase vanaf begin 1987 loopt er een constante stroom papier tussen werkgroepen, auteurs, redaktieraad en eindredactie. De typegroep draait op volle toeren. In de herfst van dat jaar, de eindredactie en coördinator staan dan op het punt te worden opgenomen in een inrichting voor overspannen ornithomanen, wordt het manuscript bij de drukker aangeboden.

Winter 1988 worden de drukproeven gecorrigeerd. hierna valt een weldadige rust over alle medewerkers. Enige tijd later rollen de eerste exemplaren van het boek van de persen. De rust keert weer, het ei is gelegd.

Leersum, 10 december 1982

Dick Jonkers

AVIFAUNA VAN HET GOOI

Inventarisatiegrens sandgebied

idem met een kleine uitbreiding

Inventarisatiegrens bij het volledig onderzoeken van het werkgebied van de vogelwerkgroep.

